

Vai darba brauciens?

2016-08-08

Uzņēmums nodarbojas ar mežizstrādi, un uzņēmuma šoferi regulāri pārvadā kokmateriālus no cismām uz krautuvi un realizācijas vietām. Darba laiks ir 8 stundas dienā. Vai šoferiem drīkst noformēt darba braucienus dienās, kad viņi dodas uz uzņēmuma saimnieciskās darbības vietu (automašīnu novietni) pēc noteiktā darba laika? Vai tas uzskatāms par virsstundu darbu? Kādiem nosacījumiem jāizpildās, lai tas būtu "darba brauciens"?

Kas ir darba brauciens?

Saskaņā ar Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr.969 "Kārtība kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi" (MK noteikumi Nr.969) [3.punktu](#) par darba braucienu uzskatāms darbinieka darbs vai dienests, ja tas saskaņā ar noslēgto darba līgumu vai amata aprakstu norisinās ceļā (piemēram, autosatiksmes, dzelzceļa, jūrniecības vai aviācijas nozarē) Latvijas Republikā vai ārvalstīs vai ja darbs saistīts ar regulāriem un sistemātiskiem izbraukumiem un pārvietošanos (piemēram, celtniecības vai mežizstrādes nozarē).

Sistemātiskums nozīmē vienvērtīgas darbības atkārtēšanos noteiktā laika periodā. Lai kādu darbību kvalificētu par sistemātisku, tiek ņemts vērā darbības veicēja nolūks un laika posmi starp darbībām. Parasti jau otrreiz veikta darbība dod pamatu darbības kvalificēšanai par sistemātisku, ja vien tai nav gadījuma rakstura un tās pamatā nav nejaušības vai apstākļu sakritības. No situācijas apraksta jautājumā secināms, ka kokmateriālu pārvadāšana ir regulāra un sistemātiska, kā arī saistīta ar pārvietošanos, līdz ar to tā ir uzskatāma par darba braucieniem.

Darba braucieniem nav nepieciešama īpaša noformēšanas kārtība, piemēram, vadītāja rakstisks rīkojums vai tml., - to, vai konkrētais darbinieka veicamais darbs ir darba brauciens, nosaka attiecīgā darba raksturs atbilstoši darba līgumam vai amata aprakstam. Savukārt, kā organizēt darbinieka informēšanu par gaidāmo darba braucienu (kad un kur jādodas), nosaka darba devējs.

Darba brauciena laikā darbiniekam rodas izdevumi par transportu, viesnīcu, stāvvietām, apdrošināšanu u.c., kas darba devējam jāatlīdzina, pamatojoties uz izdevumus apliecinājošiem dokumentiem. Tāpat darbiniekam, kas atrodas darba braucienā, tiek segti papildu izdevumi, kas darba specifikas dēļ rodas darba brauciena laikā, dienas naudas apmērā par katru darba braucienu. Šie papildu izdevumi saskaņā ar MK noteikumu Nr.969 [43.punktu](#) netiek segti, ja darbiniekam ir iespējams atgriezties dzīvesvietā tās pašas diennakts laikā, kurā darba brauciens ir sācies, un viņam tiek nodrošināta normatīvajos aktos noteiktā darba un atpūtas režīma ievērošana.

Atpūtas laiks

Atpūtas laiks atbilstoši Darba likuma (DL) [141.panta](#) 1.daļai ir laikposms, kura ietvaros darbiniekam nav jāveic viņa darba pienākumi un kuru viņš var izlietot pēc sava ieskata. Atpūtas laiks ir arī pārtraukums darbā, uz kuru darbiniekam ir tiesības, ja viņa dienas darba laiks ir ilgāks par 6 stundām. Saskaņā ar [DL](#) noteikumiem pārtraukuma ilgumu nosaka darba devējs pēc konsultēšanās ar darbinieku pārstāvjiem, taču tas nedrīkst būt īsāks par 30 minūtēm un sākties vēlāk kā 4 stundas pēc darba sākuma.

Tomēr attiecībā uz šoferiem jāievēro [Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.561/2006](#), ar ko paredz dažu sociālās jomas tiesību aktu saskaņošanu saistībā ar autotransportu, groza Padomes Regulu (EEK) Nr.3821/85 un Padomes Regulu (EK) Nr. 2135/98 un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr.3820/85 (regula), ja attiecīgie pārvadājumi tiek veikti ar transportlīdzekļiem, kurus izmanto kravu pārvadājumiem un kuru maksimālā pieļaujamā masa, ieskaitot piekabi vai puspiekabi, pārsniedz 3,5 tonnas, vai pārvadājums tiek veikts ar pasažieru pārvadāšanai paredzētiem transportlīdzekļiem, kuru konstrukcijas īpašības un aprīkojums ir piemērots vairāk kā 9 personu pārvadāšanai (ieskaitot transportlīdzekļa vadītāju) un kas ir paredzēti šādam mērķim. Viens no [regulas](#) mērķiem ir uzlabot satiksmes drošību un darba apstākļus autotransporta jomā.

Saskaņā ar [regulas](#) 6.pantu ikdienas transportlīdzekļa vadīšanas laikposms nepārsniedz 9 stundas, tomēr to var pagarināt līdz 10 stundām ne vairāk kā 2 reizes 1 nedēļā. Savukārt 7.panta 1.daļā noteikts, ka pēc 4,5 transportlīdzekļa vadīšanas stundām transportlīdzekļa vadītājam jābūt vismaz 45 minūšu pārtraukumam, izņemot, ja viņš sāk atpūtas laikposmu. Šo pārtraukumu var aizstāt ar vismaz 15 minūšu ilgu pārtraukumu, kam seko vismaz 30 minūšu ilgs pārtraukums, kas katrs sadalīts visā laikposmā tā, lai atbilstu [regulas](#) 7.panta 1.daļas noteikumiem.

Tātad, nodrošinot šos pārtraukumus darbā un iespēju darbiniekam atgriezties savā dzīvesvietā tās pašas diennakts laikā pēc darba brauciena, darba devējam jāsedz tikai izdevumus apliecinošajos dokumentos ietvertie darbinieka izdevumi.

Kā vērtējama atgriešanās no darba brauciena pēc noteiktā darba laika?

Atbilstoši DL [130.panta](#) 1.daļai darba laiks ir laikposms no darba sākuma līdz beigām, kura ietvaros darbinieks veic darbu un atrodas darba devēja rīcībā, izņemot pārtraukumus darbā. Līdz ar to arī viss darba braucienam veltītais laiks ir jāuzskaita un jāapmaksā kā darba laiks. Ja darba brauciens ilgst virs darbiniekam noteiktā 8 stundu darba laika dienā, darba devējam jāveic arī piemaksa par virsstundu darbu ne mazāk kā 100% apmērā no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes.

Lai gan saskaņā ar DL [136.panta](#) 2.daļu virsstundu darbs ir pieļaujams, ja darbinieks un darba devējs par to vienojušies rakstveidā, ir nepareizi uzskatīt, ka bez šādas rakstveida vienošanās virsstundu nav un samaksa par tām nav jāveic. Augstākā tiesa 28.03.2015. [spriedumā lietā Nr.SKC-1609/2014](#) skaidrojusi, ka no minētās tiesību normas izriet princips, ka darba devējs nav tiesīgs vienpersonīgi noteikt darbiniekam pienākumu strādāt virsstundas, kā arī darbinieks nav tiesīgs strādāt virsstundas pēc savas iniciatīvas, to nesaskaņojot ar darba devēju. Tomēr, ja starp darba devēju un darbinieku nav rakstveida vienošanās, bet darbinieks strādā virsstundas un darba devējs to ir akceptējis, darba devējam rodas pienākums maksāt par nostrādātajām virsstundām, jo uz šādu vienošanos pēc analogijas attiecināma DL [41.panta](#) 2.daļa (rakstveida formai neatbilstošam darba līgumam ir tādas pašas sekas kā rakstveidā izteiktam darba līgumam).

Tādējādi konkrētajā situācijā uzskatāms, ka darba devējs ir piekritis, ka šoferi strādā virsstundas, dodoties uz uzņēmuma saimnieciskās darbības vietu (tātad – veicot darbu) pēc noteiktā darba laika, un darba devējam ir pienākums šo laiku uzskaitīt un apmaksāt, kā arī veikt piemaksu par virsstundu darbu.